

O STAROM HRVATSKOM NASLJEDNOM PRAVU DESCENDENATA

Lujo Margetić

Tip nasljednog prava descendenata po kojem očevu ostavštinu dobivaju sinovi a ako njih nema kćerke nalazimo u Vinodolskom zakonu iz 1288, u Korčulanskom statutu iz druge polovice XIII st. i u Poljičkom statutu (XV st.).¹

Prema Vinodolskom zakonu, »kćere ke su ostale po smreti očini i materini ili sini ako nisu ostali brati tem kćeram, imaju se areditati ili ostaviti tim kćeram blago otčino i materino, čineći vsu službu onu, ku esu imili služiti dvoru otc i matere nih. — I takoe, ako bi sini ostali i umerli brez reda«. ^{1a}

Što to zapravo znači? Prema M. Kostrenčiću, koji je najtemeljitiije i svestrano analizirao Vinodolski zakon, radi se o novom propisu, a ne o starom običaju. Po njegovu mišljenju, prije donošenja Vinodolskog zakona nasljeđivali su žena i sinovi, ženska loza nije nasljeđivala nego je imovina vjerojatno pripala općini. Uostalom, Kostrenčić dopušta da je moglo biti i obratno, tj. da Vinodolski zakon nije proširio krug nasljednika, već ga naprotiv stegnuo. Ukratko, po Kostrenčiću nasljedni red prema Vinodolskom zakonu izgleda ovako: nasljeđuje najprije mati pa nakon nje sinovi, tj. muški descendent i in linea directa; ako njih nema, na nasljedstvo se poziva ženska loza, ali unutar nje imaju sinovi opet prednost; ako nema ni muške ni ženske loze, ostavština pripada knezu.²

---

¹ Ostali tipovi descendentnog nasljednog prava u Hrvatskom primorju i Dalmaciji.

a) sinovi i kćerke su izjednačeni: Creski statut, cap. 67; Krčki statut, 1. II, cap. 80; Rapski statut, 1. II, cap. 17; Trogirski statut, 1. III, cap. 16; Splitski statut, 1. III, cap. 44.

b) sinovi nasljeđuju gradske kuće, u ostalom su izjednačeni sinovi i kćerke: Paški statut, 1. V, cap. 20; Šibenski statut, 1. V, cap. 24; Brački statut 1. I, cap. 23; Hvarski statut, 1. II, cap. 72.

c) sinovi nasljeđuju nekretnine, a kćerke zajedno sa sinovima pokretnine: Trogirski statut, Reform. 1. II, cap. 22; Zadarski statut 1. III, cap. 127 i 128. Trogir i Zadar usvojili su en bloc venecijasko pravo iz Venecijanskog statuta J. Tiepola 1242, 1. IV, cap. 24 i 25.

^{1a} Vinodolski zakon, čl. 32. Najdostupnija izdanja: F. Rački, Zakon vinodolski od godine 1288, MHJSM IV, 1890; R. Strohal, Zakon vinodolski, posebni otisak iz »Mjesečnika Pravničkoga društva u Zagrebu«, Zagreb 1912; M. Kostrenčić, Vinodolski zakon, Rad JAZU 227, 1923; M. Barada, Hrvatski vlasteoski feudalizam, Zagreb 1952.

² Kostrenčić, n. dj., 202.

Svakako je bilo do sada u nauci najviše sporno, što znači riječ areditati. Po Kostrenčiću³ nema sumnje da se radi o pohrvaćenju talijanskoj riječi »ereditare« i da ta riječ znači: naslijediti.⁴ M. Barada je predložio drukčije rješenje. Po njemu areditati znači fornire di arredi, snabdjeti opremom. Dakle, po Baradi, knezu je stajalo na volju da kćerke opremi mirazom ili da im ostavi imanje. Drugim riječima, nasljedni red po Baradi bio bi ovakav: udova, poslije nje sinovi pa unuci, ako ovih nema eventualno kćerke i napokon knez.⁵

Baradino tumačenje izazvalo je živu Kostrenčićevu reakciju. On je oštro odgovorio Baradi da se riječ areditati ne može tumačiti na način koji je on predložio, jer bi u tom slučaju ta riječ imala oblik aredati. Areditare »je nesumnjivo u vezi sa srednjovjekovnim hereditare«. U vezi s čl. 32. Barada je predložio da se riječ »sini« tumači kao genitiv množine, tj. kao »sinova«, što je Kostrenčić također odbio i ustvrdio da se radi o nominativu množine, ili, drugim riječima, da zakonodavac misli na sinove koji su ostali nakon kćerine smrti, tj. na ostaviteljeve unuke po kćerki koji nasljeđuju u slučaju da ostavitelj nema sinova. Uostalom, već je R. Strohal zapeo na istom problemu i predložio pomalo nasilno rješenje po kojem su riječi »ili sini« naprosto suviše. Po Strohalu se radi o riječima koje je prepisivač nepotrebno umetnuo.⁶ Moramo priznati da je smisao čl. 32. pravno jasniji i logičniji, ako se te dvije riječi izbace.

Moramo nadalje priznati da nas je Barada svojim tumačenjem riječi areditati uvjerio. Naime, čl. 32 dosta jasno dopušta knezu da iskoristi jednu od dviju alternativa: ili da ostavi očevo imanje ostaviteljevim kćerkama da ga obrađuju zajedno sa svojim muževima uz propisana podavanja knezu, vezana uz naslijeđeno imanje, ili da se kćerka aredita, što u tako postavljenoj alternativni ne može značiti ništa drugo, nego opremiti mirazom.

Treba također upozoriti da tekst čl. 32. Vinodolskog zakona dosta jasno kaže da udovica uživa muževljevo imanje, i da se po njenoj smrti pozivaju na nasljedstvo nasljednici njenog muža, iz čega slijedi da udovica nije pravi nasljednik, već samo uživatelj ostavštine.

Konačno, možda se nije poklonila dovoljna pažnja završnoj rečenici čl. 32: »... I takoe, ako bi sini ostali i umerli bez reda«. Ona po našem mišljenju znači ovo: otac je umro i ostavio iza sebe sinove; sinovi su dakle nasljednici i kao takvi preuzeli su u vlasništvo očevo imanje; sinovi umiru bez descendata; ako su uz njih ostala očeva braća, nasljeđuju ona, a ako su uz njih ostale sestre i njihova djeca, knez može birati ili da ih ostavi na imanju ili da ih opremi mirazom i odstrani s imanja. Drugim riječima, čl. 32 Vinodolskog zakona svojim završnim riječima uspostavlja nasljedno pravo braće i njihovih muških descendata — jer nekako zamišlja da se još uvijek radi o djedovskoj ostavštini — te nasljedno pravo sestara i njihovih muških descendata, uvjetovano kneževim pristankom.

³ isti, n. dj., 184.

⁴ Spomenimo i mišljenje V. Mažuranića, Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik, 1908, str. 7, s. v. areditati, po kojem »se« treba shvatiti kao »sve«, i stav V. Jagića, Zakon 'Vinodol'skyj, Petrograd 1880, str. 50, koji riječi »imaju se areditati« prevodi s »imaju pravo na nasljedstvo«, za razliku od Kostrenčića, koji ih tumači kao »snabdjeti koga nasljedstvom«.

⁵ Barada, Hrvatski vlasteoski feudalizam, Zagreb 1952, str. 49.

⁶ Strohal, n. dj., 22: »ove dvije riječi, »ili sini« suviše jesu, te ih je prepisivač umetnuo«.

Prema tome, nasljedni red po čl. 32 Vinodolskog zakona bio bi po našem mišljenju ovakav: (žena uživa za života muževljevu ostavštinu); nasljeđuju sinovi i ostali muški descendentin in infinitum; ako ih nema, knez odlučuje o tome da li će kćerke opremiti ili priznati za nasljednike pa će iza kćerki nasljedstvo pripasti njihovoj muškoj djeci; ako nema descendenata odnosno ako knez nije prihvatio kćerke kao nasljednike nasljeđuju braća i njihovi muški descendentin, a ako nema braće, a postoje sestre, knez ima u pogledu njih pravo na biranje jedne od alternativa spomenutih kod kćerki. Ako nema ni sestara ili ako ih knez nije prihvatio za nasljednike imanje kao ošasno pripada knezu.

To nasljedno pravo po Vinodolskom zakonu bit će zanimljivo usporediti s kmetskim nasljednim pravom po Novljanskom urbaru iz 1609. Naime, kako je od sastavljanja Vinodolskog zakona do Novljanskog urbara proteklo više od trista godina, treba očekivati neke promjene, pa se već a priori može naslutiti izvjesno jačanje i proširenje nasljednog prava. I zaista, Novljanski urbar propisuje: »...kada se prigodi da ki kmet prez ostanka umre, ter nima bližnjega roda, to jest brata ali sestre, ali matere, ali bratova sina ali kćere, da to takovo blago ali zemlje zopet na gospodu padaju, a ne na daleku kakovu rodbinu, kako je i drugdi takov zakon«. ⁷

Novljanski urbar ne spominje ženu, ali smatramo da ne može biti sumnje u to da je ona zadržala svoje pravo što ga je imala po Vinodolskom zakonu: žena po smrti muža ostaje da živi na njegovoj ostavštini te ima pravo na neku vrstu uživanja dok se ne preuda ili ne umre. Otac nije spomenut iz razumljivih razloga: kmetovo imanje ionako nije moglo doći u posjed descendentu dok otac živi. Ipak se čini dosta sigurnim da Novljanski urbar ne pomišlja na reguliranje nasljednopravnih odnosa u kmetskoj široj obitelji (zadruzi), koja bi tobože obuhvaćala rođake do trećeg koljena po rimskom načinu računanja, tj. do bratića i sestrična. To se vidi upravo po tome što Novljanski urbar isključuje »daleku kakovu rodbinu«, bez obzira na to da li ta dalja rodbina živi u zajednici s ostaviteljem. Ili, drugim riječima, brat i sestra i njihova djeca po Novljanskom urbaru imaju pravo nasljeđivanja radi svoga rodbinskog odnosa prema ostavitelju, a ne radi toga što žive u istom kućanstvu i istoj kućnoj zajednici. Novljanski urbar, nadalje, upravo pretpostavlja diobu kmetovskog imanja nakon očeve smrti, jer bi u protivnom majka uživala čitavo imanje a djeca bi se morala zadovoljiti svojim pravom na nasljedstvo koje, ako ništa drugo, onemogućuje majci udovici da otuđi imanje. Dakle, po Novljanskom urbaru otac za vrijeme svog života drži cijelo imanje u svom posjedu i uživanju te na njemu ima kvazivlasnička prava. Po njegovoj smrti dolazi do diobe imanja između udovice i djece. Ako jedno od djece umre bez descendenata naslijedit će ga najprije brat, ako njega nema, sestra, a ako nema ni nje, majka. Ako nema nijednog od najprije spomenutih nasljednika, nasljedstvo će pripasti bratovu sinu odnosno, ako njega nema, bratovoj kćeri. Ostala rodbina nema prava na nasljedstvo. Ako nema spomenutih ovlaštenika, ostavština postaje ošasna pa je preuzima vlast.

⁷ Novljanski urbar iz 1609, glava 14. R. Lopašić, Hrvatski urbari, MHJSM V, 1894, 139.

Nasljedno pravo Novljanskog urbara zaista nije ništa drugo nego evoluirano nasljedno pravo po Vinodolskom zakonu.⁸ Evolucija se može sigurno konstatirati u pretvaranju nesigurnoga nasljednog prava kćeri i sestara, koje je po Vinodolskom zakonu ovisilo o pukoj volji kneza, i u sasvim čvrstom pravu tih nasljednika koje više uopće ne ovisi o kneževoj volji. Evolucija je vidljiva i u proširenju kruga nasljednika: po Novljanskom urbaru nasljeđuju bratići i sestrične, dok po Vinodolskom zakonu ostavština pripada knezu ako ostavitelj nema braće i sestara. Konačno, čini se da je u doba Novljanskog urbara dioba ostavštine iza očeve smrti postala uobičajenom i normalnom pojavom jer se inače ne bi moglo objasniti nasljedno pravo majke-udovice. Naprotiv po Vinodolskom zakonu čitavo imanje ostaje nakon muževljeve smrti u posjedu i uživanju udovice.

Radi potpunosti i cjelovitosti prikaza moramo se ovdje osvrnuti na nasljedno pravo po Trsatskom statutu, premda ono, strogo uzevši, ne ulazi ovamo po svojem tipu. Naime, prema Trsatskom statutu iz 1640.⁹ kćerke ne nasljeđuju nego imaju pravo da žive na ostavštini, a po udaji da budu dostojno opremljene. Po čl. 57 Trsatskog statuta, »ako se brati dele po smrti oca i matere tere imaju sestru: svagda, dokle se oženi, ima u kući stat; pak skupa da ju odprave po zakonu i kako ki premore, ako nebi dostojni uzroki radi neslošćine«. Ovime je jasno izražena misao da kćerke ne nasljeđuju ako postoje sinovi. Slijedeći član oduzima im uopće pravo nasljedstva: »sestra ne more dela pretenditi od očinstva, pače od materinstva«. Vidi se da je na trsatsko pravno područje prodrlo neko drugo shvaćanje, različito od onoga što je vrijedilo po Vinodolskom zakonu pa čak i po Novljanskom urbaru. Čini nam se očitim da se radi o hrvatsko-mađarskom pravu, inače popisano u Verbecijevu Tripartitu. Prije svega, već sam Trsatski statut jasno priznaje da on važi samo kao *lex specialis*, a da u svemu ostalom, što njime nije regulirano, važi Tripartit.¹⁰ Uostalom, na hrvatsko-mađarsko pravo Tripartita podsjeća i navedena odredba Trsatskog statuta: kćerke ne nasljeđuju oca,

⁸ Još bolje razumijevanje ove evolucije može se postići ako se uzme u obzir i nasljedno pravo hvarskih obrađivača vinograda, koji su bili jedna vrsta nasljednih zakupaca. Prema gl. 24. Hvarskog statuta »svaki obrađivač (laborator) vinograda ili vrta može raspoložiti u povodu svoje smrti dio svog obrađenog zemljišta (partem sui laborerii) jednom od svojih nasljednika (uni suorum haeredum) ili jednom od svoje braće ili svojoj ženi i nijednoj drugoj osobi; a ako se ženska osoba uda ili umre i nema muških nasljednika, neka pripadne ženskim nasljednicima; a ako rečeni obrađivač umre bez oporuke, neka pripadne jednom od njegovih muških nasljednika; a ako nema muškog, neka pripadne ženskom; a ako nema nasljednika, neka pripadne vlasniku zemlje«. S. Ljubić, *Statuta et leges civitatis Buduae, civitatis Scardoniae et civitatis insulae Lesinae*, MHJSM III, 1882—83, 187. Na Hvaru je nasljedni zakupac izvojštio pravo da svoj vinograd ili vrt prenese ne samo na svoje descendente, već i na braću i ženu. Iz teksta se nazire jasno koje je bilo prethodno pravno stanje: nasljedni zakupac mogao je ostaviti svoj trud (vinograd ili vrt) samo svojim muškim i ženskim descendantima. Mislimo da ne može biti sumnje o srodnosti hvarskih i vinodolskih odredbi i o sasvim jasnoj evoluciji, koja se vidi u usporedbi između Hvarskog statuta, Vinodolskog zakona i Novljanskog urbara.

⁹ Trsatski statut objavio je F. Rački u MHJSM IV, 1890, 219—227.

¹⁰ Trsatski statut, glava 81: A u svem drugem dugovanju se imaju uzdržat polag zakona ugerskoga i tripart(ita). Talijanski tekst ovog mjesta glasi: In tutte laltre cose debbano li Tersachiani regolarsi dietro il Tripartito Ungarico.

pri čemu se, dakako, prvenstveno misli na očeve nekretnine kao najvredniji dio ostavštine. Konačno, ne smijemo smetnuti s uma da je Trsat bio izgubljen za Zrinske i Frankopane već oko 1530, pa je bilo dovoljno vremena da se polako počinja na taj dio nekadašnjeg Vinodola širiti strani utjecaji. Ipak, i iz samoga Trsatskog statuta može se zamijetiti izvjesno kolebanje. Naime, prema talijanskom tekstu tog statuta braća mogu izvršiti diobu očevine s neudatom sestrom i prije njene udaje. Talijanski tekst čl. 57 dakle bitno odudara od hrvatskog teksta. On glasi: »Se li fratelli doppio morte di loro genitori venissero a dividere, et avessero qualche sorella, questa debba star in casa sin venirà a marito in qual caso siano essi tenuti dietro la possibilità a dotarla, se non fossero sufficienti motivi di separarla prima, come per dissenssioni o altro«. ¹¹ Dakako da diobi braće s neudatom sestrom odgovara njeno nasljedno pravo na očevinu, radi kojeg je ona upravo i postala sudionik u zajedničkoj imovini, a to je nešto sasvim drugo od onog što propisuje hrvatski tekst. S druge strane, talijanski tekst iduće glave identičan je hrvatskom tekstu: »La sorella non può pretendre la portione dei Beni paterni, ma bensì de materni«. Sigurno je dakle da je i po talijanskom i po hrvatskom tekstu Trsatskog statuta kćerka načelno bila isključena iz nasljedstva očevine, ali da su se u talijanskom tekstu zadržale neke reminiscencije na prethodno pravno reguliranje tog pitanja.

Tip nasljednog prava po kojem oca nasljeđuju sinovi, a ako njih nema, kćeri, nalazimo i u Poljicima. Poljički statut u čl. 100 c) rješava pitanje ostavštine iza muškog djeteta uz pretpostavku da je već prije toga umro otac ovako: »I ako bi umra koji sin udovici, ni o — toga ne ima ništar materi, nego braći; ako li nije braće, a ono sestram, ako li nije sestar, li tako ostaje njiovoj bližici, a ne materi...« ¹² To se odnosi na pitanje nasljeđivanja ascendenata i kolateralala, a spomenuli smo to ovdje zato da se vidi jasno izražena misao Poljičkog zakonodavca: nasljeđuju muški i ženski agnati, pri čemu muški agnati imaju prednost pred ženskim agnatima iste rodbinske udaljenosti od ostavitelja. Slično se može očekivati i kod descendentnog nasljeđivanja. Nažalost, ne postoji izričit propis koji bi to pitanje regulirao, ali se iz odredbi što se odnose na rješavanje imovinskopravnih odnosa u vezi s ubojstvom može i za descendente zaključiti isto, tj. da su sinovi imali prednost pred kćerima te da su kćeri nasljeđivale samo ako nije bilo sinova. Član 36 c) Poljičkog statuta kaže među ostalim: »Ako li bi oni, ki je ub'jen, imio ku kćer, ali veće jih, da onaj plemenščina ostaje njim«. ¹³

Konačno, nasljeđivanje po ovom tipu (sinovi, a ako njih nema, kćerke) postojalo je, ako se ne varamo, i na Korčuli. Odredba koja regulira nasljedno pravo descendenata glasi: »[...] ako neko umre [...] i ima [...] sinove [...] oni treba da naslijede njegova dobra [...] i ako neki od braće ne bi imao... sinove, već [...] kćerke, te kćerke neka imaju dio svog oca, kao jedan od

¹¹ J. Janković, Nekoliko crtica u sadašnjosti i prošlosti Trsata, Program c. kr. Velike gimnazije na Rijeci, šk. god. 1885/86, 78—84. Trsatski statut nosi naziv: »Statuto di Tersatto fatto novamento sotto li 24. Aprile 1640.«

¹² Prema tekstu Poljičkog statuta objavljenom po Z. Junkoviću u Poljičkom zborniku I, Zagreb 1968, 84. Usp. i tekst što ga je objavio V. Jagić u MHJSM IV, 102.

¹³ Junković, n. dj., 44; Jagić, n. dj., 49.

braće».¹⁴ Dakle, prema Korčulanskom statutu priznaje se unukama pravo reprezentacije njihova ranije umrlog oca u nasljeđivanju djeda, ali uz pretpostavku da njihov otac nije iza sebe ostavio muške djece, tj. da te unuke nemaju braće. A fortiori imaju i kćerke nasljedno pravo iza umrlog oca, ako otac nije ostavio iza sebe mušku djecu ili drugim riječima, pravo reprezentacije ukazuje na to da je identično pravo postojalo i među reprezentiranim osobama, tj. braći i sestrama, što su ostali iza očeve smrti.

Zašto smo ovaj tip nazvali starim hrvatskim pravom? Čini nam se da za to postoje opravdani razlozi.

Ne treba smetnuti s uma da se taj tip nasljednog prava bitno razlikuje od hrvatsko-mađarskog prava Tripartita po kojem još u XVI st. i kasnije, očeve nekretnine nasljeđuju samo muška djeca. Ovaj pravni sustav počeo se u Hrvatskoj širiti nakon mađarske penetracije u Hrvatsku počevši od XII stoljeća, i to dakako onim glavnim pravcem kojim se uopće centralna vlast ugarsko-hrvatske države širila, tj. u pravcu Zadra i Splita. Ne treba nas dakle čuditi to što je nasljedno pravo u okolici Zadra, koje upoznajemo preko Novigradskog zbornika, natopljeno idejama hrvatsko-mađarskog prava Tripartita. Naprotiv, izvan neposrednog utjecaja novijeg hrvatsko-mađarskog prava koje prevladava u Hrvatskoj počevši s XII stoljećem, nalaze se upravo ona područja koja smo analizirali. Vinodolsko područje bilo je pod »zaštitnim kišobranom« snažne frankopanske obitelji, te se staro hrvatsko pravo moglo upravo zato i održati što je još u XII st. kralj priznao krčkim knezovima takva ovlaštenja nad Vinodolom koja su isključivala neposrednu ingerenciju državnih vlasti. Što se pak tiče Poljica, ona nisu pripadala hrvatsko-ugarskom kraljevstvu na tako neprijeporan i siguran način kao što je to bio slučaj s područjima sjeverno od Poljica. To pogotovo važi za Korčulu. Dakle, u područjima u kojima se ni bizantska vlast ni nova hrvatsko-ugarska vlast nisu mogle potpuno afirmirati, u područjima koja nisu bila u žarištu borbe većih i jačih osvajača, zadržalo se staro hrvatsko pravo tijekom stoljeća.¹⁵

Ima još jedan razlog koji nas uvjerava u opravdanost naše teze. Naime, nasljedno pravo descendenata u Vinodolu i Poljicima vrlo je slično nasljednom pravu Langobarda počevši od VIII st., otkako je Liutprand priznao kćerkama ostavitelja nasljedno pravo za slučaj da je ostavitelj umro bez sinova.¹⁶ Dakako, utjecaj langobardskog prava u smislu neposredne primjene ili provedbe tog prava u našim krajevima ne možemo prihvatiti, jer nije bilo vlasti

¹⁴ Korčulanski statut, kraća verzija cap. 36 = dulja verzija cap. 39: »si aliquis decesserit... et habeat... plures (sc. filios)... debeant in bonis eius succedere...; ... et si non habuerit aliquis fratrum... filios, sed habuerit... filias, ille filie habeant partem patris sui, sicut unus fratrum...« J. J. H a n e l, Statuta et leges civitatis Curzulae, MHJSM I, 1877, 17 i 36.

¹⁵ S obzirom na rezultate do kojih je došla N. Klaić (v. prvenstveno Historijska uloga neretvanske kneževine u stoljetnoj borbi za Jadran, Makarski zbornik I, 1971, 121—168) vjerojatno bi bilo najpravičnije nazvati opisani tip descendentnog nasljeđivanja hrvatsko-slavenskim tipom.

¹⁶ Liutpr. 1 (God. 713): Si quis langobardus sine filiis masculinis legitimis mortuos fuerit, et filias derelinquerit, ipsae ei in omnem hereditatem partis uel matris suae, tamquam filii legitimi masculini heredis succedant. Usp. i V. F. Beyerle, Die Gesetze der Langobarden, Weimar, 1947, 170. Usp. i F. Bluhme, Edictus ceteraeque Langobardorum leges, Hannover 1869, 86.

koja bi ga mogla nametnuti. Ali, čini se da se može bez daljnega ustvrditi da je Liutprandova reforma morala naići na razumijevanje u nedalekoj Hrvatskoj i da je izgradnja pravnog sistema u Hrvatskoj pod narodnim vladarima nužno morala biti pod jakim utjecajem obližnje langobardske Italije. To se može zaključiti iz nemalog broja pravnih termina i ustanova prvenstveno javnog prava, recipiranih iz langobardskog prava u pravo hrvatske države, u što ovdje, dakako, ne možemo ulaziti.

Riassunto

SUL ANTICO DIRITTO EREDITARIO CROATO DEI DISCENDENTI

L'autore analizza l'art. 32 dello Statuto di Vinodol e contrariamente alle spiegazioni date finora dal Barada e dal Kostrenčić sostiene che alla morte del colono ereditavano i discendenti maschi, e che in mancanza di questi il conte decideva se corredare le figlie o riconoscerle quali eredi; se non esistevano figlie, all'eredità avevano diritto i fratelli, quindi le sorelle ma alle stesse condizioni delle figlie. Secondo l'Urbario di Novi del 1609, il diritto ereditario dei coloni subi un'evoluzione: dopo il colono all'eredità subentravano nel seguente ordine i figli, le figlie, i fratelli, le sorelle, ma senz'alcuna autorizzazione da parte del conte. Un tipo simile di eredità troviamo anche a Poljice e Korčula.

Il modo d'ereditare su descritto (quando ereditano i parenti maschi e femmine, ma dove gli uomini hanno diritto di precedenza in confronto alle donne dello stesso grado di parentela) si differenzia anche dal diritto ereditario romano e da quello croato-ungaro del Tripartito. L'autore asserisce che si tratta dell'antico diritto croato che doveva essere molto somigliante al diritto ereditario longobardo dopo la riforma di Liutprando all'inizio del VIII secolo. La riforma di Liutprando ebbe certamente buon'eco nella vicina Croazia, tanto più che l'evoluzione del sistema giuridico in Croazia ai tempi dei re nazionali risentiva della forte influenza della vicina Italia longobarda.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XXV—XXVI

1972—73

Redakcioni odbor:

IVAN KAMPUŠ
OLEG MANDIĆ
BERNARD STULLI
JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

Izdaje
Povijesno društvo Hrvatske
Zagreb